

ОПЕРАТИВНО - РОЗШУКОВЕ ЗАПОБІГАННЯ УМИСНИМ ВБИВСТВАМ В УКРАЇНІ

Слухач 104 н.г. магістратури Шевченко Олена
Станіславівна.

Науковий керівник: професор кафедри оперативно -
розшукової діяльності Никифорчук Дмитро Йосипович.

Актуальність дослідження зумовлена великим значенням вирішення проблем припинення умисних вбивств в Україні. За останні роки вбачається зростання злочинності в цілому і збільшення особливо тяжких злочинів проти особи, таких як умисні вбивства, зокрема. Так, кількість зареєстрованих вбивств за останні 10 років в Україні збільшилося майже на 10%. Найбільше їх вчиняється в Київській, Харківській, Донецькій і Одеській областях.

Окремі правові проблеми боротьби із умисними вбивствами досліджували у своїх працях Д. Й. Никифорчук, Е. В. Рижков, В. П. Захаров, І. П. Козаченко, О. П. Снігерьев, І. Р. Шинкаренко, М. В Корнієнко, В. Л. Регульський, О. М. Бандурка та інші. Так, завдяки працям цих науковців удосконалена теоретична база для визначення шляхів боротьби із злочинністю оперативними підрозділами ОВС.

Проте, на жаль, зниження цих злочинів не спостерігається. Це зумовлено зростаючим професіоналізмом і організованістю злочинних проявів, використання злочинцями корупційних зв'язків під час підготовки, вчинення та приховування вбивств. Збільшується кількість цих злочинів, учинених із застосуванням вогнепальної зброї, вибухових пристроїв і речовин.

Правовий нігілізм, низький рівень виховання значної частини населення нашої держави призводять до зростання таких злочинів, як умисні вбивства. Мета запобігання злочинності досягається шляхом поліпшення матеріального

забезпечення, підвищення культурного рівня і свідомості громадян.

Організація запобігання умисним вбивствам потребує застосування знань управлінських, юридичних і спеціальних наук. Для виконання завдань протидії злочинності необхідно також використовувати наукові досягнення щодо вдосконалення форм і методів оперативно - розшукової діяльності, що отримуються із вивчення матеріалів оперативної практики.

Правоохоронні органи покликані вирішувати завдання, пов'язані з охороною особи та забезпеченням дотримання прав і свобод громадян. «Людина, її життя і здоров'я, честь та гідність, недоторканість і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю», - зазначено в ст.3 Конституції України. «Кожна людина має невід'ємне право на життя. Ніхто не може бути свавільно позбавлений життя. Обов'язок держави - захищати життя людини (ст. 27 Конституції України). Як свідчить практика боротьби органів внутрішніх справ із злочинами, що посягають на життя людини, своєчасне їх виявлення і попередження можливе лише у разі належної обізнаності працівників ОВС з особливостями їх усунення.

Виявлення причин і умов, які сприяють вчиненню умисних вбивств, і вжиття заходів щодо їхнього усунення є основними положеннями діяльності стосовно запобігання злочинам.

Р. А. Халілев визначає основні властивості оперативно - розшукового запобігання:

- наявність притаманних тільки йому специфічних прийомів і методів впливу на криміногенних осіб;
- на відміну від кримінологічного запобігання, що ставить за мету комплексне оформлення усіх сфер і об'єктів свого впливу, оперативно - розшукове запобігання не має такого масового характеру;
- власне інформаційне забезпечення, що складається з системи оперативно - розшукових і оперативно - профілактичних обліків, картотек автоматизованих

інформаційно - пошукових і експертних систем, інтегрованих баз даних, джерелами формування яких є негласні джерела;

- оперативно - розшукові заходи, спрямовані на об'єктів профілактичного впливу, здійснюються тільки на підставах законності.

Погоджуємось із Р. А. Халілевім, що оперативно - розшукове запобігання можна поділити на три стадії, а саме:

оперативно - розшукова профілактика умисних вбивств (як загальна, так і індивідуальна) - її сутність полягає в усуненні. Нейтралізації причин і умов (об'єктивних і суб'єктивних), обставин та факторів (внутрішніх і зовнішніх) стосовно імовірного злочинця.

оперативно - розшукове попередження злочинів, як друга стадія запобігання, є цілком логічною реалізацією в ОРД вимог законодавця. Її сутність полягає у виявленні осіб, дії яких свідчать про протиправну спрямованість вчинити злочин і може перерости в злочинні.

оперативно - розшукове припинення злочинів - третя стадія запобігання злочинам із використанням можливостей оперативно- розшукової діяльності. Вона настає в разі невіршення завдання запобігання злочинам на перших двох стадіях.

Наголосимо, що заходи оперативного характеру передбачають збір інформації про вбивства, що готуються, поведінку конкретних осіб, про причини певних злочинів, що вимагають профілактичних дій. Такі дії здійснюються шляхом оперативно - розшукових заходів: забезпечується розпад групи, що формується для скоєння умисного вбивства, здійснюється періорієнтування її учасників, відрив окремих осіб від шкідливо - впливового середовища.

Також поділяємо думку А. С. Овчинського, що теоретичні основи оперативно - розшукової профілактики формувалися одночасно з теорією оперативно- розшукової інформації. Власне профілактика передбачала і ґрунтувалася на інформаційно - аналітичному й інформаційно - прогностичному

забезпеченні ОРД. «Заповнити гострий дефіцит інформації та активізувати слідчо - оперативну роботу з розкриття і розслідування злочинів, - стверджують Є. П. Іщенко та П. П. Іщенко, - можна за рахунок використання нових інформаційних технологій: шляхом своєчасного використання інформації, накопиченої в криміналістичних обліках, інших відомчих обліках, узагальнення й аналізу відомостей з «відкритих» джерел. На нашу думку, являючи собою інформаційний процес, запобігання умисним вбивствам дійсно певною мірою залежить від інформації.

Загалом, під попередженням злочинності розуміють такі заходи, що безпосередньо спрямовані на виявлення і усунення причин

та умов скоєння злочинів, запобігання їм та припинення. Виходячи з цього у діяльності підрозділів карного розшуку щодо попередження умисних вбивств слід зазначити такі напрями:

1. Виявлення і усунення (нейтралізація) обставин, які можуть обумовлювати скоєння вбивств.

2. Попередження реально можливих (в тому числі таких, що готуються) вбивств і переходу на злочинний шлях певних осіб.

3. Припинення умисних вбивств, що скоюються.

4. Виявлення і усунення обставин, які безпосередньо сприяли скоєнню вбивств та які можуть сприяти новим злочинам.

5. Попередження рецидиву.

Щодо припинення умисних вбивств підрозділами карного розшуку, то воно полягає у тому, що винний вже почав безпосереднє вчинення умисного вбивства, тобто в стадії замаху на скоєння злочину. Відповідно до ст.15 ч.1 Кримінального Кодексу України замахом на злочин є вчинення особою з прямим умислом діяння, безпосередньо спрямованого на здійснення

злочину, якщо при цьому злочин не було доведено до кінця з причин, що не залежали від волі винного.

Запобігання вбивствам як головний напрям у боротьбі із умисними злочинами не повинне зводитися тільки до виявлення причин вчинення цих злочинів та їх усунення, а передбачає також проведення таких заходів, як створення обстановки нетерпимості стосовно порушень норм і правил громадського способу життя, залучення у боротьбу із злочинами населення, призначення справедливого покарання за вчинений злочин, належна організація його відбування.

Отже, як висновок зазначимо, що втілення у практику діяльності підрозділів карного розшуку зазначених заходів безперечно буде позитивно сприяти боротьбі з умисними вбивствами. Державно - правові механізми повинні гарантувати безпеку кожного учасника соціуму, оскільки від безпеки окремого громадянина залежить взаємне суспільне благополуччя, що і визначає головне завдання правоохоронної системи.